

NOTES HISTORIQUES

GOIGS
DE LA
MARE DE DÉU
DE
PUIGGRACIÓS

NOTES HISTÒRIQUES

SITUACIÓ GEOGRÀFICA

A la frontera nord del Vallès oriental, arran dels cingles de Bertí, a la carena de llevant del cim de Puiggraciós, s'aixeca el Santuari que porta el nom del mateix Puig. El Santuari, situat a una altitud de 701 m., és un edifici amb una capella d'estil d'inspiració clàssica construïda ara fa dos-cents setanta anys.

Segles abans de la construcció del temple, cada any per l'aplec del 25 de març, la santa imatge rebia la veneració dels seus devots en aquest indret privilegiat per la natura. Puiggraciós apareix com una guaita de la vall que enllaça bellament les terres altes que es perden cap al Pirineu i la plana graciosa que gairebé arriba a fondre's amb el mar, amb el Tagamanent a l'altra banda del Congost i més enllà el Montseny, per fer-li companyia. Bellament ho descriu un mestre en gai saber, l'Ermità de Samalús, l'any 1927:

«Dóna plaer vostra miranda
que, de tan alta com és,
se n'albira a banda i banda
tot el pla de l'Alt Vallès;
part d'amunt, terra nevada...
part d'avall, el mar blavós...
Sigueu la nostra advocada,
Verge de Puiggraciós.»

LA SANTA IMATGE

Es una bella talla gòtica, escultura de l'encavallament dels segles XIV i XV, bon exemplar del gòtic català, tallada per un mestre de la terra. Dreta, amb el Fill als braços, li ofereix el pit per alimentar-lo. El seu somriure maternal i el complaent mantell blau, amb el caient gràcil dels seus plecs, la fan ben mereixedora del nom de Mare de Déu de Puiggraciós.

PRIMERS VESTIGIS DE LA DEVOCIÓ A LA MARE DE DÉU

La història remota de la particular devoció a la Mare de Déu en aquest lloc, cal cercar-la a la parròquia de Sant Pau de Montmany, als Sots Feréstecs, no lluny del Santuari. Possiblement a l'antiga església romànica, anterior a l'actual mig enrunada, ja es tributava especial veneració a la Mare de Déu, cosa que explicaria millor el creixent que havia assolit la devoció mariana ja ben arrelada a l'any 1307, segons consta en una donació testamentària, feta a l'Ametlla, que diu així: «Item lloco a la Verge de Puiggraciós sis diners».

Per l'acta de visita pastoral de l'any 1413 a la parròquia, sabem que la devoció hi era ben arrelada, car hi havia l'altar de santa Maria. Les successives actes de visita al llarg del segle XV ens permeten de seguir el ràpid augment del culte a Maria. En la de l'any 1508 hi consta que, de les tres llànties del temple, una es mantenia amb les caritats de l'Obra de Santa Maria. És l'acta darrerament esmentada la que ens forneix la preciosa notícia d'una imatge de fusta a l'altar de Santa Maria, que és la que es venera actualment. A les darreries del segle XVI els devots feligresos, en la seva creixent veneració, ja havien decidit posar la santa imatge al retaule major de l'església, i abans d'acabar el segle feren ofrena d'unes corones d'argent a ella i al seu Fill.

LA IMATGE A L'ESGLÉSIA NOVA DE MONTMANY

El retaule de l'antiga església, amb la seva imatge, són traslladats a la nova seu parroquial, construïda entre els anys 1600-1606, per ocupar-hi el mateix lloc de preferència que a l'anterior, fins a uns anys més tard, que estrenaren un altre retaule.

El nom geogràfic de «Mare de Déu de Puiggraciós», el trobem documentat a principi del segle XIV. A la mateixa època consta que la processó anual amb la venerable imatge, cada 25 de març, a dalt de Puiggraciós, al lloc actual del Santuari, era ja una cosa tradicional. A l'aplec hi pujaven molts devots de la comarca, es beneïa el terme i es repartien uns panets també beneïts. A l'aplec d'avui dia, encara el 25 de març, continua oferint-se el simbòlic panet de la fraternitat.

El rector de la parròquia Mn. Vicenç Torrellebreta i els seus obrers demanen al bisbe de Barcelona, en la visita pastoral de l'any 1698, que, essent molta la devoció a la santa

imatge, concedeixi a l'Altar Major de tenir administració pròpia sota l'advocació de la Mare de Déu de Puiggraciós.

EL NOU SANTUARI DE PUIGGRACIÓS

Dos o tres anys més tard, l'impuls de l'esmentat rector i dels seus feligresos els portaven a demanar permís per a la construcció de l'actual Santuari. Els motius de sòlida pietat aHudits fan que el visitador en nom del bisbe de Barcelona el concedeixi el 26 de juny de l'any 1701. La concessió mana a la vegada que al futur Santuari hi resideixi fix un ermità a efectes de conservar la devoció i captar almoines.

El nou Santuari és obert al culte l'any 1711. Per atendre els romeus, l'ermità havia doncs de residir-hi de manera fixa, estava autoritzat a portar hàbit i tenia llicència per a captar almoines per tota la comarca. El malaguanyat retaule barroc de l'altar major, desaparegut l'any 1936, ja estava acabat el 1737. L'existència del cambril és posterior, fou acabat a l'any 1771.

El rector de l'Ametlla i degà del Vallès, Pere Joan Dalmau, en el decret de visita de l'any 1733, ens resulta un testimoni interessant en escriure, en el decret de visita, que eren molts els prodigis i miracles obrats per la intercessió de la Mare de Déu de Puiggraciós. Altres testimonis de la devoció mariana de la comarca són els vots de poble de pujar al Santuari, que encara es conserven, la relació de presentalles, la celebració de moltes misses i les diferents edicions dels populars goigs a llaor de la Mare de Déu de Puiggraciós.

En el segle passat, malgrat les turbulències de l'època, que afectaren molt de prop Puiggraciós, la devoció a la Mare de Déu i el prestigi del Santuari es mantingueren fermes. Es tanmateix als volts de 1900 que és presentat, i no pas falaguera-ment, en la novella de Raimon Casellas «Els Sots Feréstecs». L'any 1910 el rector obté autorització per a traslladar la seva residència de la parròquia de Montmany al Santuari. L'any 1936 aquest és profanat, però la coratjosa actuació dels fidels veïns salvà la imatge.

RECONSTRUCCIÓ DEL SANTUARI

Després de l'any 1939, quan era encarregat del Santuari el rector del Figueró Mn. Narcís Vilarasa († 1955), es féu un primer arranjament del temple, que malgrat tot havia mantingut la seva estructura i no fou tan afectat per la destrucció com l'edifici destinat a residència.

Una segona etapa de reconstrucció, un xic més important, fou la iniciada l'any 1951 pel rector de l'Ametlla Mn. Jesús Ventura († 1967), sota la direcció de l'arquitecte Lluís Bonet. L'ànim dels veïns, l'entusiasme dels devots de la rodalia i del Vallès i l'afecte de tots, a més de l'ample mecenatge d'una família, permeté celebrar amb solemnes festeigs la restauració de l'any 1957. El 8 de setembre d'aquell any, unes jornades memorables, que culminaren en una vetlla a Santa Maria amb participació d'uns vuit-cents joves a la vigília i una missa l'endemà a l'aire lliure presidida per l'arquebisbe-bisbe de Barcelona Dr. Gregori Modrego, rodejat dels preveres, religioses i milers de fidels del Vallès i de més lluny, inauguraven el temple i l'hostatgeria per retornar-los al seu ús i permetre l'entronització definitiva de la Mare de Déu al seu estatge, per vetllar per la comarca i acollir els seus fidels.

El Santuari ha mantingut permanentment les portes obertes gràcies a un acollidor hostalatge, primerament a cura d'una família que hi ha romàs per espai de quinze anys. Des de l'any 1973, una comunitat de monges benedictines ens recorda que és la casa de tots amb el seu estil d'acolliment, pregària i treball que possibilitza la celebració diària de l'Eucaristia i de la Litúrgia de les Hores.

ANIVERSARI DE LA RESTAURACIÓ

Les celebracions de les festes del XXVe aniversari de la restauració del Santuari, amb els actes que l'acompanyen, sota la coordinació i l'impuls de la comissió organitzadora presidida per l'arquebisbe de Barcelona, Cardenal Narcís Jubany, obren una nova etapa de la història de Puiggraciós.

Els Amics dels Goigs s'associen als actes commemoratius d'enguany, mitjançant aquesta nova edició, com a record de la diada.

J. B.

5 de setembre de 1982

GOIGS MARE DE DÉU

VENERADA A LA
TERME I PARRÒQUIA

Puix que sou Cambra Sagrada
Mare del Déu poderós:
Sigueu la nostra advocada
Verge de Puiggraciós.

Graciosa sou Senyora
sense taca original;
que al mateix Déu enamora
i en vostre si virginal
vingué el Fill a fer-hi estada
restant sempre Verge Vós.
Sigueu...

A Puiggraciós soterrada,
mil dos-cents noranta-nou,
vostra Imatge venerada
la trobà un pastor i un bou:
Flor boscana, immaculada,
de perfum miraculós:
Sigueu...

Vostres fills amb sant exemple
a Montmany us han portat
i un altar us fan al temple
per tenir-vos al costat,
però Vós heu retornada
al primer lloc prodigiós:
Sigueu...

Tot el poble, unit, proposa
per complaure el vostre anhel
cada any, dur-vos, dalt la Llosa,
heretat de Mas Miquel

i deixar capella alçada
en el lloc triat per Vós.

Sigueu...

I d'ençà que a vostra ermita
font de gràcies singulars
per l'aplec a tots s'invita
cada vint-i-cinc de març.
Repartint-se en tal diada
un panet substanciós.

Sigueu...

Uns veïns de Barcelona
— segons diu la tradició —
a Vós, Mare i gran Patrona,
porten un tolit minyó:
la malura li heu curada,
sa l'esperit, valent el cos:

Sigueu...

Quan ja mare es sent l'esposa
viu l'engúnia del perill,
i us invoca pietosa
comanant-vos el seu fill;
mai s'ha vist abandonada
en moment tan neguitós:

Sigueu...

Defenseu nostres anyades
demanem tots de bon cor;

DE LA DE PUIGGRACIÓS

SEVA ERMITA DEL
DE ST. PAU DE MONTMANY

allunyeu les pedregades,
compadint nostra suor.
De la mar avalotada
sigueu Vós far lluminós.
Sigueu...

De malures i de penes
sou la font medicinal
deslliureu-nos de cadenes
del pecat, el pitjor mal.
Guardeu sempre la contrada
de tot mal contagiós.
Sigueu...

Pot tenir-se per sortosa
la parròquia de Montmany
que una Mare poderosa
la defensa de tot dany.
Veïnat, terme i comarada
han rebut vostre socors:
Sigueu...

Proclamada Reina i Mare
de l'Ametlla del Vallès
manteniu, igual que és ara,
vostre blau mantell estès,
com el vel de l'estelada
sobre el vostre món boirós.
Sigueu...

Mil set-cents onze posada
en aquest cambril formós:
Sigueu la nostra advocada
Verge de Puiggraciós.

∨ Pregueu per nosaltres, Santa Mare de Déu. ℞ Perquè ens fem dignes de les promeses de Jesucrist.

ORACIÓ

Us supliquem, Senyor Déu, que concediu als vostres servents de poder fruit sempre d'una bona salut espiritual i corporal, i per la intercessió de la benaurada Verge Maria, prop vostre, al cel, allibereu-nos de les tribulacions de la vida present i feu-nos gaudir de la joia eterna. Per nostre Senyor Jesucrist.
℞ Amén.

TORNADA

Puix que sou Cambra sa . gra . da, Ma . re del Déu po . de . rós. Si - guéu la nos . tra ad . vo . ca . da Ver . ge

de Puig gra . ci . ós Verge de Puig gra . ci . ós Si - gueu la nos . tra ad . vo . ca . da Verge de Puig gra . ci . ós Ver . ge

COBLES

de Puig gra . ci . ós. Ora . ci o sa sou Sen . yo . ra sense ta . ca ori . gi . nal qu'al ma . teix Déu e . na . mo . ra i en vos .

A la Tornada

trè si Vir . gi . nal Vingué el Fill a fer-hi es . ta . da res . tant sem . pre Ver . ge . Vós res . tant sem . pre Ver . ge Vós.

Lletra i melodia populars, arranjades per Mn. Adutori Vilalta, prev.

DE LA
DE PUIGGRACIÓS
SEVA ERMITA DEL
DE ST PAU DE MONTANY

GOIGS
MARE DE DÉU
VENERADA A LA
TERRE I PARROQUIA

EDICIÓ DELS
AMICS DELS GOIGS

EN OCASIÓ DEL XXV ANIVERSARI
DE LA
REPOSICIÓ DE LA IMATGE
DE LA

MARE DE DÉU
DE PUIGGRACIÓS

AL SEU SANTUARI

*

5 de setembre de 1982

ES. MARIANA